

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 197/2021-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **EBAC, spol. s r. o.**, Levická 3, Nitra, IČO 34 116 826, zastúpenej advokátskou kanceláriou AKMK, s. r. o., Farská 30, Nitra, IČO 36 859 061, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Marek Kováč, proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 15 Co 35/2018-430 z 29. mája 2019 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 4 Cdo 259/2019 z 24. júna 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 9. septembra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 15 Co 35/2018-430 z 29. mája 2019 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 4 Cdo 259/2019 z 24. júna 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“). Sťažovateľka navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutých rozhodnutí a pripojených príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

Sťažovateľka v právnom postavení žalobkyne žiadala priznať od žalovanej peňažnú sumu z titulu vrátenia bezdôvodného obohatenia vzniknutého na základe plnenia z neplatného právneho úkonu – dvoch kúpnych zmlúv, ktorými sa prevádzalo vlastnícke právo k nehnuteľnostiam – pozemkom, ako aj plnenia poskytnutého mimo uzatvorených kúpnych zmlúv za prevod uvedených pozemkov

spoločne s úrokom z omeškania a náhrady škody – ušlého zisku vzniknutej v dôsledku porušenia právnej povinnosti žalovanej, ktoré viedlo k neplatnosti kúpnej zmluvy.

3. Okresný súd Brezno (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 3 C 2/2016-264 z 13. októbra 2017 čiastočne vyhovel žalobe a sťažovateľke priznal časť zo žalovanej peňažnej sumy z titulu bezdôvodného obohatenia spolu s úrokom z omeškania, v prevyšujúcej časti žalobu zamietol a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 80,44 %.

4. Na odvolanie oboch strán konania krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcej časti, ako aj v časti zamietnutia nároku na zaplatenie ušlého zisku, vo zvyšnej časti zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5. Odvolací súd sa stotožnil s názorom okresného súdu, že v dôsledku absolútnej neplatnosti kúpnych zmlúv má sťažovateľka nárok na vrátenie časti zaplatenej kúpnej ceny z titulu bezdôvodného obohatenia spolu s úrokom z omeškania, ktorý sa počíta odo dňa podania žaloby na súde. Kúpne zmluvy uzatvorené medzi stranami boli absolútne neplatné z dôvodu, že v predošlom súdnom konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 6 C 237/2008 bolo určené, že žalovaná nebola v čase prevodu výlučným vlastníkom prevádzaných nehnuteľností, ale patril jej iba spoluvlastnícky podiel. Na sťažovateľku následne prešlo vlastnícke právo iba k tomuto podielu.

6. Rovnako sa stotožnil s nepriznaním práva na náhradu škody v podobe ušlého zisku, ktorý mal sťažovateľke vzniknúť v dôsledku porušenia právnej povinnosti žalovanej previesť na ňu vlastnícke právo k určeným nehnuteľnostiam, ktoré, ako sa neskôr ukázalo, jej nepatrilo. Okresný súd uviedol, že pre vznik nároku na náhradu škody v tomto prípade absentuje protiprávne konanie žalovanej, keďže v čase podpisu kúpnej zmluvy bola v príslušnom katastri evidovaná ako výlučný vlastník prevádzaných nehnuteľností, pričom až následne bolo v inom súdnom konaní určené, že žalovaná nie je výlučným vlastníkom prevádzaných nehnuteľností, ale patrí jej len spoluvlastnícky podiel. Krajský súd uviedol, že z okolností, za ktorých došlo k prevodu predmetných nehnuteľností, jednoznačne vyplynulo, že žalovaná bola presvedčená o svojom vlastníckom práve k pozemkom a konala v dobrej viere.

7. Sťažovateľka žalovala aj nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, ktorý odvádzala od úhrad realizovaných nad rámec dohodnutej kúpnej ceny v kúpnej zmluve za prevod predmetných nehnuteľností. Okresný súd tento nárok neuznal z dôvodu, že zastával názor, že sťažovateľka nebola aktívne vecne legitimovaná na podanie žaloby, keďže finančné prostriedky boli poskytnuté konateľom sťažovateľky z dedičstva. Krajský súd rozsudok okresného súdu v tejto časti zrušil a vrátil na ďalšie konanie. Vyslovil, že postupom okresného súdu bola odňatá sťažovateľke možnosť konať pred súdom a bolo porušené jej právo na spravodlivý proces. Žalovaná v konaní nepopierala prijatie uvedených finančných prostriedkov, rovnako nenamietala ani aktívnu vecnú legitimáciu sťažovateľky, preto okresný súd bol povinný najskôr oboznámiť strany sporu o svojich pochybnostiach o aktívnej vecnej legitimácii sťažovateľky. Odvolací súd zdôraznil, že strany sporu preukazujú to, čo je v konaní sporné, skutočnosti, ktoré nie sú stranami rozporované, sa považujú za preukázané. V tejto časti uložil okresnému súdu povinnosť v ďalšom konaní nárok sťažovateľky opätovne prejednať a vo veci rozhodnúť.

8. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala sťažovateľka dovolanie, ktoré odôvodnila existenciou vady konania podľa § 420 písm. f) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení

neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), ako aj nesprávnym právnym posúdením veci prípustným z dôvodov podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

9. Vo vzťahu k výroku odvolacieho súdu, ktorým čiastočne zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodovanie, sťažovateľka namietala, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočnila jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP. Konkrétne namietala, že odvolací súd nesprávne vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, pretože vo veci mal rozhodnúť sám. Vrátením veci okresnému súdu neprípustným spôsobom zvýhodnil žalovanú, ktorá bude môcť „revidovať“ svoje vyjadrenia, a tým porušil právo sťažovateľky na súdnu ochranu.

10. Nesprávne posúdenie veci sa týkalo právnej otázky, či prevod vlastníckeho práva žalovanou, ktorej vlastnícke právo nepatrilo, možno považovať za protiprávny úkon, resp. porušenie právnej povinnosti v súvislosti s nárokom na náhradu škody, pričom ani rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 M Cdo 23/2008 nedáva odpoveď na takto formulovanú otázku. Druhá otázka smerovala k posúdeniu dobrej viery prevodcu, ktorá by podľa názoru sťažovateľky nemala byť zohľadňovaná. Sťažovateľka namietala aj otázku úrokov z omeškania z nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia. Podľa jej názoru v dôsledku absolútnej neplatnosti právneho úkonu, ktorá nastáva priamo zo zákona a od počiatku, je okamihom vzniku bezdôvodného obohatenia moment jeho prijatia. Tým je určená jeho splatnosť, čo je nasledujúci deň po jeho prijatí, a úroky z omeškania možno žiadať od uvedeného momentu. Odvolací súd priznal sťažovateľke nárok na úroky z omeškania odo dňa podania žaloby, odvolávajúc sa na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 210/2015. Uvedené otázky podľa sťažovateľky neboli v dovolacej praxi najvyššieho súdu vyriešené.

11. Odklon od ustálenej praxe dovolacieho súdu sťažovateľka zaznamenala v právnom názore odvolacieho súdu, že v rámci preukazovania nároku na náhradu škody je potrebné preukazovať aj protiprávne konanie žalovanej, pričom sťažovateľka zastáva názor, že určením neplatnosti kúpnej zmluvy ako predbežnej otázky v inom súdnom konaní je konajúci súd viazaný, preto už nie je potrebné preukazovať porušenie právnej povinnosti žalovanej. Sťažovateľka poukázala na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 133/2009: *„Súd má teda povinnosť pri svojom rozhodovaní o (tejto ďalšej) veci neodchýliť sa od právoplatného rozsudku, ktorým sa vyriešila v inom občianskom súdnom konaní ako vec sama príslušná predbežná otázka.“*

12. Napadnutým uznesením najvyššieho súdu bolo dovolanie sťažovateľky odmietnuté v zmysle § 447 písm. c) CSP.

13. K otázke týkajúcej sa posúdenia zákonného predpokladu zodpovednosti za škodu, a to protiprávnosti v zmysle § 420 Občianskeho zákonníka v súvislosti s neplatnosťou právneho úkonu podľa § 42 Občianskeho zákonníka, najvyšší súd uviedol, že z vykonaného dokazovania nebolo možné dospieť k záveru, že by žalovaná konala protiprávne. Sťažovateľka nepreukázala zavinené konanie na strane žalovanej pri uzatvorení kúpnych zmlúv, preto postupom nižších súdov nedošlo k odklonu od ustálenej praxe dovolacieho súdu v otázke preukazovania splnenia všetkých predpokladov zodpovednosti za škodu. Najvyšší súd uviedol, že do úvahy neprichádza ani porušenie prevenčnej povinnosti podľa § 415 Občianskeho zákonníka, lebo titulom nadobudnutia vlastníckeho práva žalovanou bolo darovanie a dedenie a v užívaní nebola nikým rušená. V tejto časti nebola založená prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

14. K dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP najvyšší súd poukázal na rozhodnutia sp. zn. 4 M Cdo 23/2008, ako aj sp. zn. 5 Cdo 559/2014 a sp. zn. 4 Cdo 115/97, ktoré sa zaoberali dovolacou otázkou, o ktorej sa sťažovateľka domnievala, že nebola dovolacím súdom riešená, preto v tejto časti nebolo dovolanie procesne prípustné. Navyše dovolací súd poukázal na tzv. subjektívnu záväznosť rozsudku a na skutočnosť, že v súdnom konaní, na ktoré sa sťažovateľka odvolávala, bola určená neexistencia vlastníckeho práva žalovanej, predmetom tohto konania nebolo posudzovanie predpokladov zodpovednosti za škodu, a preto tieto nemohli byť v tomto konaní ani preukázané.

15. K otázke týkajúcej sa určenia okamihu, od ktorého prináležia oprávnenému úroky z omeškania, ak nedošlo k vydaniu bezdôvodného obohatenia vzniknutého z absolútne neplatného právneho úkonu, poukázal dovolací súd na rozhodnutie sp. zn. 1 Cdo 210/2015, ktoré bolo súdmi nižších inštancií správne aplikované na prejednávaný prípad. Ani v tomto prípade nebola procesne založená prípustnosť dovolania.

16. K tvrdenej vade zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP vo vzťahu k výroku rozsudku krajského súdu, ktorým bol rozsudok okresného súdu čiastočne zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie, najvyšší súd uznal, že odvolací súd zrušujúcim výrokom založil zbytočné prietahy v konaní, o nároku mal rozhodnúť sám a založil porušenie práva na spravodlivý proces z hľadiska dĺžky trvania konania s poukazom na judikát R 19/2017, ale v tejto časti dovolanie proti zrušujúcemu uzneseniu nebolo prípustné, lebo nešlo o rozhodnutie vo veci samej ani rozhodnutie, ktorým sa konanie končí.

II.

Argumentácia sťažovateľky

17. Proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu, ako aj napadnutému rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) najvyšší súd podľa jej názoru nesprávne posúdil prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP smerujúceho proti zrušujúcemu výroku odvolacieho súdu, pretože tým podporil stav vytvorený odvolacím súdom, keď sa znovu otvorí dokazovanie a doterajšia nespornosť v tvrdeniach strán bude v rozpore s princípom rovnosti zbraní žalovanou spochybnená, porušenie práva na spravodlivý proces a rovnosť strán nebude možné žiadnym spôsobom reparaovať, zároveň uviedla, že aj rozhodnutie, ktorým sa zrušuje výrok rozsudku okresného súdu a vec sa mu vracia späť, je rozhodnutím vo veci samej, preto prípustnosť dovolania bola daná;

b) k uplatnenému nároku na náhradu škody sťažovateľka zotrvala na svojom tvrdení, že v konaní vedenom pred okresným súdom pod sp. zn. 6 C 237/2008 bolo právoplatne rozhodnuté, že žalovaná nepreviedla vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, čím porušila svoju zmluvnú povinnosť voči sťažovateľke, poukázala aj na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 M Cdo 23/2008: „*Neplatnosť právneho úkonu môže okrem zmarenia právnych účinkov, ktoré účastníci právneho úkonu sledovali, vyvolať aj ďalšie nepriaznivé právne následky ako je vznik bezdôvodného obohatenia a vznik zodpovednosti za škodu. Ak z neplatného právneho úkonu vznikne škoda, vznikne konajúcemu mimo zodpovednosti za bezdôvodné obohatenie aj zodpovednosť za škodu. Zodpovednosť za škodu pri neplatnosti právneho úkonu v zmysle citovaného ustanovenia § 42 Občianskeho zákonníka nie je osobitným prípadom tejto zodpovednosti, ale spravuje sa ustanoveniami o všeobecnej*

zodpovednosti za škodu (§ 420 Občianskeho zákonníka). Nejde o zodpovednosť zmluvnú (plynúcu z porušenia zmluvných povinností), ale o predzmluvnú zodpovednosť (culpa in contrahendo).“ Sťažovateľka sa pridržiava názoru, že žalovaná porušila právnu povinnosť, ak nepreviedla na sťažovateľku vlastnícke právo k predmetným pozemkom v dohodnutom rozsahu, čím bol splnený jeden z predpokladov pre vznik nároku na náhradu škody. Dovolací súd k tejto otázke poukázal na judikatúru, ktorá sa ale podľa názoru sťažovateľky netýka prejednávanej veci, a preto nedáva odpoveď na ňou formulovanú dovolaciu otázku. Domnieva sa, že dosiaľ všeobecné súdy neposkytli relevantné právne zdôvodnenie, prečo jej nepatrí nárok na náhradu škody. V tejto časti je rozhodnutie dovolacieho súdu nepreskúmateľné a nedostatočne odôvodnené, lebo odkazuje na rozhodnutia ako ustálenú prax dovolacieho súdu, ktoré nie sú verejne dostupné, resp. sa netýkajú prejednávanej veci. Sťažovateľka uvádza, že nie je potrebné preukazovať protiprávnosť konania, ktorá spočíva v neplatnosti právneho úkonu a ktorá už bola judikovaná v konaní sp. zn. 6 C 237/2008. Okrem toho ďalej uvádza, že žalovaná za škodu zodpovedá podľa § 415 Občianskeho zákonníka, keďže porušila svoju prevenčnú povinnosť a žiadnym spôsobom si nepreverovala, akým spôsobom nadobudol vlastnícke právo jej právny predchodca. V uvedenej časti hodnotí sťažovateľka postup dovolacieho súdu ako narušajúci jej základné právo vlastníť majetok, ako aj základné právo na súdnu ochranu, postupom dovolacieho súdu jej bolo odňaté právo na prístup k dovolaciemu konaniu z dôvodu, že dovolací súd posúdil dovolacie dôvody bez adekvátneho odôvodnenia ako neprípustné;

c) k nároku na priznanie úroku z omeškania zastáva sťažovateľka právny názor, že splatnosť vydania bezdôvodného obohatenia nastala deň po úhrade kúpnej ceny, týmto momentom jej preto vznikol aj nárok na uplatnenie úrokov z omeškania. Nesúhlasí s posúdením všeobecných súdov, že úroky z omeškania možno uplatniť len na základe výzvy na vydanie bezdôvodného obohatenia, prípadne až podaním žaloby. Uvedené odporuje zákonnej úprave tohto inštitútu, ako aj úprave premlčania práva na vydanie bezdôvodného obohatenia. Dovolací súd sa s posúdením tejto otázky rovnako nezaoberal riadne, poukázal na rozhodnutie sp. zn. 1 Cdo 210/2015, pričom neuviedol, či ide o ustálenú prax dovolacieho súdu alebo toto rozhodnutie nie je v rozpore s platnou právnou úpravou;

d) dovolací súd sa s podaným dovolaním nevysporiadal spôsobom zabezpečujúcim právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia súdu, čím porušil právo sťažovateľky na súdnu ochranu a s ním súvisiace právo vlastníť majetok.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

18. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými rozhodnutiami o odvolaní a dovolaní. Sťažovateľka rozporuje hmotnoprávne posúdenie jej žalovaného nároku na náhradu škody, ako aj nároku na úrok z omeškania s vydaním bezdôvodného obohatenia. Z procesného hľadiska namieta prípustnosť dovolania proti zrušujúcemu rozhodnutiu dovolacieho súdu, ktorým sa vec vrátila do štádia konania pred súdom prvej inštancie.

III.1. K namietanému porušeniu sťažovateľkou označených základných práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

19. Sťažovateľkina argumentácia smerujúca proti napadnutému rozsudku krajského súdu je v podstate zhodná s argumentáciou uvedenou v podanom dovolaní, ktorého prípustnosť odvodila od existencie vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP a nesprávneho právneho posúdenia veci podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. V tejto časti ústavný súd konštatuje, že nemá na opätovné posúdenie jej totožných argumentov právomoc, pretože boli predmetom posúdenia v dovolacom konaní, ktoré sťažovateľka aj iniciovala.

20. Vzhľadom na to, že je úlohou nielen ústavného súdu, ale aj všeobecných súdov poskytovať ochranu základným právam, ústavný súd v duchu zásady sebaobmedzenia s ohľadom na princíp subsidiarity odmietol ústavnú sťažnosť z uvedených dôvodov (bod 20 tohto odôvodnenia) podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (§ 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

III.2. K namietanému porušeniu sťažovateľkou označených základných práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

21. Ústavný súd nemá ambíciu hodnotiť, či sťažovateľkou uplatnené námietky skutočne zakladajú prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP alebo § 421 CSP, čo by bolo neprípustným zásahom do rozhodovacej autonómie dovolacieho súdu v otázke posudzovania prípustnosti dovolania (II. ÚS 324/2010, II. ÚS 410/2016). Úlohou ústavného súdu je posúdiť napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu z toho pohľadu, či závery v ňom uvedené zodpovedajú požiadavkám obsiahnutým v základnom práve na súdnu ochranu a práve na spravodlivé súdne konanie, a teda, či sú ústavne udržateľné (IV. ÚS 372/2020).

22. Odôvodnenie najvyššieho súdu smerujúce k záveru o neprípustnosti dovolania proti zrušovaciemu rozhodnutiu (v tomto prípade výroku rozsudku, pozn.) odvolacieho súdu, ktorým sa rozhodovanie o danej otázke vrátilo späť do štádia konania pred okresným súdom, je podľa názoru ústavného súdu udržateľné. Nemožno akceptovať námietku sťažovateľky, že aj tento typ rozhodnutia je rozhodnutím vo veci samej, keďže rozhodnutie vo veci samej má povahu meritórneho rozhodnutia a zakladá prekážku veci rozsúdenej. Rovnaký názor možno nájsť aj v odbornej literatúre: „... uznesenie odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd zrušil rozhodnutie (rozsudok, uznesenie) súdu 1. inštancie, nie je rozhodnutím odvolacieho súdu vo veci samej.“ (BAJÁNKOVÁ, J., GEŠKOVÁ, K. § 420 [Prípustnosť dovolania pre vady zmätočnosti]. In: ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok*. 1. vydanie. Praha : Nakladateľství C. H. Beck, 2017, s. 1350.). V tomto prípade je zrušovací výrok poňatý do rozhodnutia o veci samej – rozsudku, ale z jeho obsahu vyplýva, že ako samostatný výrok by ho bolo možné obsiahnuť iba do formy uznesenia, ktorým sa zrušuje rozsudok súdu prvej inštancie.

23. Námietky sťažovateľky týkajúce sa porušenia práva na rovnosť zbraní v dôsledku vrátenia veci okresnému súdu na doplnenie dokazovania ústavný súd nehodnotí ako relevantné, keďže sa

nachádzajú v rovine hypotéz. Navyše okresný súd pri opätovnom rozhodovaní bude musieť prihliadať aj na výsledky doterajšieho dokazovania a v tejto súvislosti zhodnotiť skutkový a následne právny stav veci. Možno prisvedčiť názoru najvyššieho súdu, že vrátením veci sa konanie zbytočne predlžuje, dĺžku konania však nemožno hodnotiť ako odopretie práva na prístup k súdu, pretože namietané porušenie práva nedosahuje takú intenzitu, že by bolo možné uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 242/07). Opätovné konanie týkajúce sa nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného z plnenia poskytnutého nad rámec kúpnych zmlúv nemožno vyhodnotiť ako v rozpore so základným právom na súdnu ochranu, keďže konajúci súd súdnu ochranu stranám konania ešte len poskytne.

24. K otázke prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, t. j. ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, najvyšší súd uviedol, že konajúce súdy rozhodli v súlade s jeho praxou. Námietky sťažovateľky spočívali najmä v spochybňovaní rozhodnutí tvoriacich prax dovolacieho súdu, preto aj dovolanie bolo odmietnuté zo zákonných dôvodov.

25. Nad rámec už uvedeného z hľadiska posudzovania vzniku nároku na úroky z omeškania v súvislosti s vydaním bezdôvodného obohatenia nemožno akceptovať názor sťažovateľky, že nárok na vydanie vzniká ihneď po úhrade plnenia, ktoré sa neskôr ukázalo ako bezdôvodné obohatenie. Povinný na vydanie tohto obohatenia by sa tak dostal do omeškania s jeho vydaním ešte pred tým, ako by sa vôbec dozvedel o tom, že vznikol nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia. Z okolností prejednávaneho prípadu je pre spravodlivé usporiadanie pomerov udržateľné, ak súdy ustálili, že až podaním žaloby bolo možné žiadať aj úrok z omeškania s vydaním plnenia. Tento právny názor podporil aj najvyšší súd poukazom na vlastné rozhodnutie sp. zn. 1 Cdo 210/2005, ktoré bolo vyhodnotené ako ustálená prax dovolacieho súdu, od ktorej sa odvolací súd neodklonil, práve naopak, z nej vychádzal, preto nebola daná prípustnosť dovolania pre odklon od ustálenej praxe dovolacieho súdu.

26. Prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP sťažovateľka odvádzala od nesprávneho právneho posúdenia jej nároku na náhradu škody, keď počas celého súdneho konania zotrvávala na tvrdení, že absolútna neplatnosť kúpnych zmlúv zakladá protiprávnosť konania žalovanej ako jedného z predpokladov pre vznik nároku na náhradu škody. Absolútna neplatnosť kúpnych zmlúv bola prejudiciálne vyriešená v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 6 C 237/2008, pričom všeobecné súdy nerešpektovali tento záver. V tejto súvislosti uviedla, že nie je relevantným, či k porušeniu právnej povinnosti došlo zavineným spôsobom, teda nebolo podstatné, či žalovaná konala v dobrej viere.

27. V tomto ohľade sa ústavný súd stotožnil so záverom najvyššieho súdu, poukazujúc na subjektívnu záväznosť rozsudku vo veci sp. zn. 6 C 237/2008. V uvedenom konaní bolo určené, že žalovaná nie je výlučnou, ale iba podielovou vlastníčkou prevádzaných nehnuteľností. Z tejto skutočnosti následne vychádzal aj okresný súd v prejednávanej veci, určil neplatnosť kúpnych zmlúv v časti prevodu podielu vlastníckeho práva, ktoré žalovanej nepatrilo, a zaviazal ju na vrátenie pomernej časti kúpnej ceny. Otázka porušenia právnej povinnosti je podľa názoru sťažovateľky objektívnou kategóriou, preto nie je potrebné prihliadať na dobromyseľnosť žalovanej pri podpise kúpnych zmlúv, resp. porušenie právnej povinnosti spočíva v porušení prevenčnej povinnosti žalovanej, ktorá mala skúmať hlbšie spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva jej

právnymi predchodcami. Sťažovateľka sa odvoláva na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 M Cdo 23/2008.

28. Ústavný súd nesúhlasí s názorom sťažovateľky, že nedostala adekvátnu odpoveď na to, prečo jej nepatrí nárok na náhradu škody. Už argumentácia krajského súdu o absencii zavineného protiprávneho konania žalovanej podporená aj závermi najvyššieho súdu o nemožnosti porušenia prevenčnej povinnosti a zohľadnení zisteného skutkového stavu, keď nič nenasvedčovalo tomu, že pri podpise kúpnych zmlúv žalovaná mohla mať pochybnosti o existencii svojho vlastníckeho práva, dáva dostatočný právny základ pre závery všeobecných súdov, ktoré sťažovateľke nárok na náhradu škody nepriznali.

29. V zmysle § 42 Občianskeho zákonníka neplatnosť zmluvy je protiprávnym konaním a zakladá nárok na náhradu škody: „Ak pre neplatnosť právneho úkonu vznikne škoda, zodpovedá sa za ňu podľa ustanovení tohto zákona o zodpovednosti za škodu.“ Možno vysloviť, že v prípade neplatnosti zmluvy nie je potrebné preukazovať konkrétne porušenie právnej povinnosti, to je obsiahnuté v samotnej neplatnosti zmluvy. Veľký komentár k § 42 Občianskeho zákonníka uvádza: «Toto ustanovenie priamo ex lege ustanovuje, čo je potrebné rozumieť pod pojmom „porušenie povinnosti“ – konkrétne porušenie povinnosti nie je potrebné preukazovať alebo skúmať, keďže zákon priznáva neplatnosti zmluvy postavenie porušenia povinnosti.» (MITTERPACHOVÁ, J. § 42 [Náhrada škody z neplatného právneho úkonu]. In: BAJÁNKOVÁ, J., DULAK, A., FEČÍK, M., SEDLAČKO, F., ŠTEVČEK, M., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I.* 2. vydání. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2019, s. 338.). Pre vznik nároku na náhradu škody však chýbalo zavinenie, pričom sama sťažovateľka tvrdila, že preukázanie zavinenia nie je v tomto prípade podstatným, s čím sa nemožno stotožniť: „Zodpovednosť za škodu podľa tohto ustanovenia je založená rovnako ako zodpovednosť podľa § 420 na princípe zavinenia škodcu, pričom tiež postačuje hrubá nedbanlivosť. Škodcom je osoba, ktorá neplatnosť zmluvy zaviniła.“ (tamtiež, s. 338.) Všeobecné súdy posúdili žalovanou tvrdenú dobromyseľnosť odvádzanú od spôsobu nadobudnutia pozemkov, ako aj nerušeného výkonu vlastníckeho práva jej právnymi predchodcami ako nedostatok protiprávneho konania, z pohľadu ústavného súdu ide skôr o nedostatok zavinenia, čo však nič nemení na výsledku – t. j. nesplnení predpokladov na vznik nároku na náhradu škody znamenajúcom neúspech sťažovateľky v uvedenej časti sporu.

30. Jej polemika so závermi dovolacieho súdu týkajúca sa toho, či ten-ktorý judikát, na ktorý poukázal najvyšší súd, resp. aj sama sťažovateľka možno alebo nemožno označiť za ustálenú prax dovolacieho súdu, je len vyústením jej nesúhlasu so závermi všeobecných súdov, ktoré jej návrhu nevyhoveli.

31. Pre ústavný súd je podstatným, že závery, ku ktorým najvyšší súd dospel, nemožno označiť za svojvoľné (arbitrárne) a ústavne neudržateľné. S podaným dovolaním sa najvyšší súd vysporiadal a sťažovateľke nebolo uprené jej právo na prístup k dovolaciemu súdu. Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom všeobecných súdov nestotožňuje, nestačí na prijatie záveru o porušení základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom.

32. Keďže sťažovateľka odvodzuje porušenie svojho základného práva vlastníť majetok od tvrdenej nesprávnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorá z hľadiska už označených základných

práv nebola ústavným súdom identifikovaná, nie je opodstatneným ani tvrdený zásah do majetkovej sféry sťažovateľky.

33. Ústavný súd preto dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom uvedených základných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení.

34. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky v časti tvrdeného porušenia základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

35. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľky bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jej ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. apríla 2021

Libor DUEA
predseda senátu